

Program edukacyjno – wychowawczy dla klas IV - VI „ Ekologia w naszym regionie”

Napisany w oparciu o:

- podstawę programową kształcenia ogólnego dla sześcioletnich szkół podstawowych i gimnazjów;
- program nauczania przyrody dopuszczony do użytku szkolnego przez MEN pod numerem DKW – 4014- 44/99;
- treści zawarte w ścieżkach edukacyjnych.

Opracowała : mgr Ewa Jerczyńska

CELE:**WIADOMOŚCI Uczuć:**

- posiada wiadomości na temat ekologii i ochrony środowiska.
- Zna środowisko naturalne naszego regionu.
- Opisuje podstawowe zbiorowiska roślinne.
- Zna podstawowe gatunki roślin i zwierząt .
- Potrafi wymienić różne formy ochrony przyrody i podać przykłady w naszym regionie i w Polsce.
- Posiada wiadomości na temat mapy, planu i skali.

UMIEJĘTNOŚCI Uczuć:

- Posługuje się kluczami do oznaczania gatunków roślin, zwierząt i zbiorowisk roślinnych.
- Na zajęciach w terenie posługuje się kompasem, mapą, planem.
- Obserwuje przyrodę i samodzielnie wyciąga wnioski.
- Korzysta z literatury ekologicznej.
- Pracuje w zespole, realizuje wyznaczone zadanie, przedstawia je innym uczestnikom zajęć.
- Przeprowadza wywiad.
- Dokumentuje zadania w postaci albumów, zielników, fotografii i diagramów.
- Wypełnia karty pracy, rozwiązuje zadania, oblicza.
- Reklamuje postawę pro-ekologiczną.

POSTAWY Uczuć:

- Rozumie potrzebę ochrony naturalnego środowiska i potrafi włączyć się w realizację tego zadania.
- Korzysta z aktywnego wypoczynku na świeżym powietrzu i rozumie, że jest to element zdrowego stylu życia.
- Współpracuje w grupie, wypełnia swoją rolę.
- Jest odpowiedzialny za własne zachowanie.
- Potrafi pomóc innym.
- Identyfikuje się z miejscem zamieszkania, swoim regionem.
- Rozumie potrzebę zachowania szczególnej ostrożności w terenie np. na rajdach rowerowych – przestrzega przepisów ruchu drogowego.
- Dzieli się swoją wiedzą z innymi np. przygotowując gazetki nt. ekologii.

TREŚCI PROGRAMOWE

Podstawowe wiadomości na temat ekologii i ochrony środowiska.

Kluczowymi zagadnieniami w programie są :

- **ochrona przyrody,**
- **ochrona środowiska,**
- **ekologia.**

Pojęcia te są realizowane w praktyce na terenie najbliższego środowiska naturalnego. Na poziomie szkoły podstawowej nie mogą to być teorie naukowe, a praktyczne działania i wyrabianie wśród młodzieży pro-ekologicznych nawyków i zachowań. Rozumienie i argumentowanie swojej postawy.

Dla poszerzenia treści podstawowych program omawia **w szczególności** :

- **różne formy ochrony przyrody w naszym regionie,**
- a także inne zagadnienia, które są nierozłączne w przypadku omawiania środowiska naturalnego człowieka:**
- ochrona krajobrazu naszego regionu,
 - ochrona wody, powietrza, gleby,
 - gospodarka odpadami,
 - funkcjonowanie różnych zbiorowisk roślinnych,
 - zdrowy styl życia,
 - aktywny odpoczynek na świeżym powietrzu.

TREŚCI SZCZEGÓŁOWE	PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW	PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA
1	2	3
<p>I. Warunki naturalne naszego regionu</p>	<p>1. Gdzie mieszkamy ?</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Położenie naszej miejscowości na mapie kraju, województwa, powiatu. ☛ Ukształtowanie powierzchni. ☛ Gleby. ☛ Wody powierzchniowe. ☛ Fauna i flora. ☛ Najważniejsze zabytki. ☛ Zarys historii. <p>2. Jaki jest stan naszego środowiska naturalnego?</p> <ul style="list-style-type: none"> ☛ Źródła zanieczyszczeń: <ul style="list-style-type: none"> - powietrza, - wody, - gleby. ☛ Rola zieleni w mieście i w najbliższej okolicy. ☛ Skala porostowa miernikiem czystości powietrza w naszym mieście. ☛ Oczyszczalnia ścieków i jej zadania. ☛ Gospodarka odpadami: <ul style="list-style-type: none"> - wysypisko śmieci w Bardzie, - spalarnia odpadów medycznych, - zbiórka i segregacja odpadów, - recykling. 	<p>Uczeń :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ wskazuje swoją miejscowość na mapie; ➤ określa jej współrzędne geograficzne; ➤ zna formy terenu i określa jakie występują u nas; ➤ zbiera informacje na temat regionu; ➤ dokumentuje swoje zbiory w postaci albumu, gazetki informacyjnej; <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ przeprowadza monitoring środowiska: <ul style="list-style-type: none"> - zanieczyszczenie wody, - zanieczyszczenie powietrza na podstawie skali porostowej, - stan i powierzchnia zieleni na terenie miasta; ➤ zbiera informacje z różnych źródeł; ➤ przeprowadza wywiady; ➤ dokumentuje swoją pracę; ➤ bierze udział w wycieczkach; ➤ aktywnie włącza się do akcji zbiórki i segregacji odpadów; ➤ czuje się odpowiedzialny za stan środowiska naturalnego w naszym regionie.

1	2	3
	<p>3. Wycieczka do Oczyszczalni Ścieków.</p> <p>4. Wycieczka rowerowa na wysypisko śmieci do Barda.</p> <p>5. Oglądanie filmów na temat ochrony naturalnego środowiska.</p> <p>6. Wycieczka do Muzeum Regionalnego.</p> <p>7. Współpraca ze strukturami samorządowymi i firmami zajmującymi się selektywną zbiórką odpadów.</p>	
<p>II. Formy ochrony przyrody w Polsce i w naszym regionie:</p> <p>1. Parki Narodowe</p>	<p>1. Parki Narodowe w Polsce:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja parków narodowych na terenie Polski; - charakterystyka wybranych parków ; - zadania jakie spełnia forma ochrony park narodowy; - zasady zachowania na terenie parku narodowego; - rola przewodnika na terenie parku narodowego. 	<p>Uczeń :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zna przedstawioną formę ochrony przyrody - park narodowy; ➤ zna specyficzne zadania niektórych parków; ➤ uczeń wskazuje parki narodowe na mapie Polski.

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Wielkopolski Park Narodowy 	<p>1. Wycieczka do Wielkopolskiego Parku Narodowego – szczegółowe poznanie takiej formy ochrony przyrody w naszym regionie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiedzanie Muzeum Wielkopolskiego Parku Narodowego; - posługiwanie się planem parku, planem ścieżki; - spacer po parku, po ścieżkach dydaktycznych ; - udział w projekcji filmu przyrodniczego w sali audiowizualnej na terenie Ośrodka ; - wypełnianie kart pracy przygotowanych przez pracowników Wielkopolskiego Parku Narodowego; - wizyta w stacji meteorologicznej na terenie parku i odczytywanie pomiarów składników pogody; - relacja z wycieczki w postaci albumu wykonanego przez dzieci. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zna zbiorowiska roślinne występujące na terenie Wielkopolskiego Parku Narodowego; ➤ rozpoznaje formy rzeźby polodowcowej występujące na terenie Wielkopolskiego Parku Narodowego; ➤ rozpoznaje podstawowe gatunki roślin i zwierząt występujących na terenie Wielkopolskiego Parku Narodowego; ➤ odczytuje pomiary składników pogody w stacji meteorologicznej Wielkopolskiego Parku Narodowego; ➤ właściwie zachowuje się na terenie chronionym.

1	2	3
<p>2. Parki Krajobrazowe, rezerваты, pomniki przyrody.</p>	<p>Różne formy ochrony przyrody w naszym regionie:</p> <ul style="list-style-type: none">- zbieranie informacji na temat różnych form ochrony przyrody w naszym regionie;- praca z mapą ochrony przyrody Wielkopolski;- lokalizacja parków krajobrazowych na mapie powiatu;- zadania jakie spełniają parki krajobrazowe;- rola rezerwatów częściowych i ścisłych w ochronie przyrody;- poszukiwanie rezerwatów na mapie ochrony przyrody;- tworzenie planszy, mapy przedstawiającej różne formy ochrony przyrody w naszym regionie.	<p>Uczeń :</p> <ul style="list-style-type: none">➤ przeprowadza wywiad;➤ samodzielnie szuka informacji w literaturze i prasie;➤ posługuje się mapą i kompasem.

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Nadwarciański Park Krajobrazowy 	<p>Rajd na Ścieżce Przyrodniczej Pyzdry – Białobrzeg na terenie Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wędrowka po ścieżce przyrodniczej z wykorzystaniem mapy i kompasu; - obserwacja różnych zbiorowisk roślinnych i opisanie ich; - rozpoznawanie gatunków drzew z wykorzystaniem klucza; - obserwacja warstw lasu i klasyfikowanie poszczególnych gatunków organizmów do odpowiedniej warstwy, - aktywny wypoczynek na świeżym powietrzu – turystyka piesza, - dokumentacja pracy fotografiami, rysunkami, albumami. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ pracuje w zespole, wykonuje swoją rolę powierzoną mu przez lidera; ➤ korzysta z klucza do oznaczania gatunków drzew; ➤ dzieli się swoimi osiągnięciami, swoimi obserwacjami z innymi uczestnikami rajdu; ➤ rozumie istotę ochrony parków krajobrazowych, zna inne parki na terenie powiatu i województwa; ➤ potrafi zlokalizować NPK na mapie powiatu wrzesińskiego; ➤ jest odpowiedzialny za własne zachowanie ; ➤ potrafi pomóc innym; ➤ wypoczywa aktywnie w kontakcie z przyrodą, rozumie, że jest to element „zdrowego stylu życia”.

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Żerkowsko – Czeszewski Park Krajobrazowy 	<p>Wycieczka do Żerkowsko – Czeszewskiego Parku Krajobrazowego</p> <ul style="list-style-type: none"> - spacer po Czeszewie, obserwacja różnych form ochrony przyrody: <ul style="list-style-type: none"> • pomniki przyrody, • rezerwaty, • gatunki chronione roślin i zwierząt, - przeprawa promowa na lewą stronę Warty , wędrowka po parku pod przewodnictwem leśniczego, - rozpoznawanie zbiorowisk roślinnych na podstawie prostego klucza do ich oznaczania; - obserwacja ptaków, ssaków na terenie rezerwatu „Czeszewo” - wypełnianie kart pracy - konkurs na temat znajomości Żerkowsko – Czeszewskiego Parku Krajobrazowego. 	<p>Uczeń :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ pracuje samodzielnie, ➤ wypełnia karty pracy; ➤ zna formy ochrony przyrody : <ul style="list-style-type: none"> - pomnik przyrody, - rezerwat, - ochrona gatunkowa roślin i zwierząt, - parki podworskie, ➤ zna i wypełnia zasady zachowania się na terenie częściowego rezerwatu przyrody; ➤ posługuje się kluczem do rozpoznawania zbiorowisk roślinnych; ➤ bierze udział w konkursie na temat Żerkowsko – Czeszewskiego Parku Krajobrazowego; ➤ aktywnie wypoczywa.

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • Pomniki przyrody • Platan wschodni w Parku im. Dzieci Wrzesińskich • Dąb szypułkowy na ul. 3 Maja • Głaz narzutowy w Parku im. Marszałka Józefa Piłsudskiego • Lipa drobnolistna w Kawęczynie • Lipa drobnolistna w Stanisławowie 	<p>Pomniki przyrody na terenie miasta i gminy Września</p> <ul style="list-style-type: none"> - korzystanie z rejestru danych Urzędu Miasta i Gminy Września oraz Starostwa Powiatowego na temat pomników przyrody w naszej gminie i powiecie; - lokalizacja pomników na planie miasta . <p>Wycieczki do pomników przyrody:</p> <p>a) na terenie miasta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spacer po mieście, w celu obserwacji pomników przyrody; - pomiary pierśnicy, szacowanie wysokości drzew, ocena stanu zdrowotnego; orównywanie wymiarów z danymi dotyczącymi wymogów uznania obiektu za pomnik przyrody; <p>b) na terenie gminy</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja pomników na mapie gminy; - Wycieczki rowerowe do: <ul style="list-style-type: none"> • Kawęczyna, • Stanisławowa, - planowanie bezpiecznej trasy wycieczki; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zna formę ochrony – pomnik przyrody; ➤ posługuje się planem miasta, lokalizuje na nim obiekty; <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ mierzy pierśnicę i obwód drzewa; ➤ szacuje lub w prosty sposób oblicza wysokość drzewa; ➤ analizuje wyniki, porównuje z tabelami wymogów, które muszą być spełnione, żeby obiekt został uznany za pomnik przyrody; <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ posługuje się mapą gminy; ➤ zachowuje bezpieczeństwo w czasie wycieczek rowerowych; ➤ zbiera materiały; ➤ wypełnia karty pracy; ➤ analizuje wyniki; ➤ samodzielnie wyciąga wnioski.

1	2	3
<p>3. Leśne ścieżki spacerowe</p>	<p>1. Ścieżka Przyrodniczo – Leśna w Jeziercach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja ścieżki na mapie powiatu; - zadania jakie spełniają ścieżki przyrodnicze; - zadania jakie spełnia las. <p>2. Wycieczka do Jezierc:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spacer po ścieżce trasą przygotowaną przez pracowników Nadleśnictwa; - obserwacja: <ul style="list-style-type: none"> • poletka łowieckiego, • zalesień porolnych, • szkód wyrządzonych przez zwierzynę, • pasów przeciwpożarowych, • paśników dla zwierząt, • skrzynek lęgowych, • szkółki leśnej. - poznanie pracy leśników; - podsumowanie wyprawy, na polu biwakowym, na terenie ścieżki. 	<p>Uczeń :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ zna warstwy lasu, ➤ rozumie konieczność właściwego gospodarowania lasem, konieczność dokarmiania zwierząt, ➤ umie obliczać wiek drzewa (według okółków i według słoju), ➤ właściwie zachowuje się w lesie,

1	2	3
<p>III. Przyroda nie tylko w naszym regionie.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ogród Botaniczny w Poznaniu 2. Arboretum Dendrologiczne w Kórniku. 3. Palmiarnia w Poznaniu. 4. Ogród zoologiczny na Malcie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inne form poznania przyrody, nie tylko najbliższego regionu: <ul style="list-style-type: none"> - zbieranie wiadomości na temat obiektu, który chcemy odwiedzić; - przygotowanie do wycieczki: <ul style="list-style-type: none"> • palmiarnię najlepiej odwiedzić zimą, Arboretum, Ogród Botaniczny i Ogród Zoologiczny wiosną lub jesienią; - wskazanie niebezpieczeństw, jakie niesie cywilizacja i konieczności tworzenia różnych form ochrony przyrody. 2. Wycieczki klasowe rozwijające zainteresowania przyrodą i umożliwiające kontakt z nią. <ul style="list-style-type: none"> - porównanie zbiorowisk roślinnych, innych stref klimatycznych z florą naszego regionu; - poznanie ciekawych okazów roślin, spotkanych w ogrodzie botanicznym i arboretum, z innych regionów Polski np. roślinność wysokogórska; - obserwacja fauny polskiej i przykłady gatunków zwierząt innych rejonów świata. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ potrafi szukać materiałów na tematy przyrodnicze, zna źródła; ➤ porównuje i analizuje przystosowania roślin i zwierząt do różnych środowisk; ➤ poznaje nowe gatunki roślin i zwierząt; ➤ obserwuje zwierzęta, ich zachowanie; ➤ rozumie konieczność ochrony przyrody, zagrożenia jakie niesie dla niej cywilizacja.

Literatura:

1. „I ty chronisz środowisko – elementarz ochrony środowiska”, Gertruda Maurer, Polski Klub Ekologiczny – Kraków 1991.
2. „Kryzys środowiska a edukacja dla ekorozwoju”, Lubomira Domka, Wydawnictwo Naukowe UAM – Poznań 1998.
3. „Turystyka na obszarach chronionych” – materiały szkoleniowe 2001, PTTK oddział Luboń.
4. „Leśne ścieżki spacerowe w województwie wielkopolskim”, PTTK –Poznań 2002.
5. „Wielkopolski Park Narodowy”, P. Anders, K. Kasprzak, B. Raszka, WBP – Poznań 1999.
6. „Wielkopolski Park Narodowy - Osowa Góra – Jezioro” – ścieżka dydaktyczna, H. J. Wyczyńscy, J. Kaczmarek, Jezioro 1998.
7. „Stan czystości wód powierzchniowych w zlewni rzeki Wrześnicy” na podstawie badań monitoringowych, E. Tybiszewska, M. Pułyk, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań 1997.
8. „Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 1999”, Redakcja: M. Pułyk, E. Tybiszewska, Biblioteka Monitoringu Środowiska Poznań 2000.
9. „155 x Wielkopolska” – praca zbiorowa.
10. „Miłośław i okolice” B. Kucharski, WBP – Poznań 1997.
11. Mapa administracyjno – turystyczna – „Powiat wrzesiński”.
12. „Mapa ochrony przyrody - Wielkopolska”.
13. „Flora i roślinność środkowej Wielkopolski” – przewodnik do ćwiczeń terenowych pod redakcją J. Chmiela i M. Kasprowicza, UAM – Poznań 1999.
14. „Plan ochrony Żerkowsko – Czeszewskiego Parku Krajobrazowego”, A. Winiecki, R. Bednarek, W. Oraczewski, UAM – Poznań 2000.
15. Foldery:
 - Ścieżka Przyrodniczo – Leśna w Jeziercach, Nadleśnictwo Czarniejewo;
 - Nadwarciański Park Krajobrazowy, A. Krupa, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego;
16. „Struktura i funkcjonowanie borów i lasów liściastych”, J. Błoszyk, B. Jackowiak, M. Kasprowicz, UAM – 2001, skrypt dla studentów.